

האומר פרק שלישי קידושין סא.

עין משפט
גר מצוה

לא א מיי פ"ד מהלכות
ערכין הלכה ב:
ל ב מיי שם הלכה ג:
ל ג מיי שם הלכה ד:
ל ד מיי שם הלכה ו:
ל ה מיי פ"ח מהלכות
מכירה הלכה א טו"ט
ל ו מיי פ"ח מהלכות אלוט
הלכה א סג ע"ג ע"ג
טו"ט ע"ג ע"ג ע"ג
ל ז מיי פ"ו הלכה ב
סג ע"ג טו"ט ע"ג
ס"ג ע"ג ע"ג:

מוסף רש"י

חובא בסוף המסכת

תוס' ר"י הוקנ

בזמן שהיוצא נהג. שכל
שדה אחוזה פדיונה שיהא
יפה חסר רעה, אבל בזמן
שאין היובל נהג פודה בשוה.
נקיים. גומות. בהדי ארעא.
להיות נמדרין עמה פ"ד
באפי נפשיהו. להיות נמדרים
לפי מה שיש בהם ולא יעלה
תל שלהן בחשבון. דלאו
בני זרעה. וקרא כתיב וזע.
אברין מה שאינו ראוי לזרעה
אינו נפדה בזה הערך אלא
בשווי. גמרי. כן. כמו אגרות מי
בקרוב הם נקיים. הפא מאי.
אמר לה על מנת שיש לו
בית כור עבר ריש לו שם
נקיים גבוהים ע"כ עשה ואין
בהם מים. להקדיש ממינות
לה. ומקודשת. או למכירה
ממין לה. ואנה מקודשת
שהיא און לו בית כור שאין
נמדרין עמה הנקיים. טרונא.
ואניז דלעיל לא אמרין
טרונא תמה הוא שלא נקיים
התנאי שהיא אמר לה על
מנת שיש לי במקום פלוני.
אבל הכא נקיים התנאי
דבית כור עבר קאמר לה
וזה המקום ראוי לזרעה בית
כור. ו"מאיר אומר
וכי. מטברא דר' מאיר אתה
לאפלוני אנה מתני דלעיל
ד"ל דעל מנת הוא תנאי
בבל כפילה וקאמר שכל תנאי
צריך כפילה ואפילו בעל מנת.
ולת הלכתא כוותיה בהאי.
כנאי בני גדי ובני ראובן.
שהיה כפול שאמר ואם לא
יעברו לא יתנו להם את ארץ
גלעד. אינו תנאי. דלא אמרין
מכלל הן אתה שומע לאו
והתנאי או למעשה קיים
אע"פ שלא קיים את התנאי.
וה"ה ודלפינן מתנאי בני
גדי ובני ראובן דבעינן הן
קודם ללאו שהיא אמר תחלה
אם יעברו ואח"כ אמר
לא יעברו. ובעינן נמי תנאי
קודם למעשה דקאמר אם
יעברו ותתחם. ולא אמר תנו
אם יעברו. כדאיתא בהשובר
את הפועלים [ב"מ דר. א]
ובפרק מי שחזו [גיטין]
ע"ה. [א] שם בארנו שרעות
הרים [מישנת פ"ו ה"ב] שאין
במשפט התנאי ל"ר מאיר
אלא הני גדי ותנאי בדבר
שאפשר לקיימו. והאי לא
חזוניה ליה מתנאי בני גדי
ובני ראובן אלא מה שהשיב
משה וסדר בריבי שכלל תנאי
והקדים הן ללאו ואמר תנאי
קודם למעשה. מה לו לסדר
בדברין כן אם לא להודיע
אם לא עשה כן היה תנאי
בטל. אבל בשו"ט הדבר שהם
בכשווה והיינו ארץ סיחון
ועוג שהוזהר להם שיעשו
לא גמרי ממאי אנא כלל
שהם שאלו ממנו מה שיהיו

ה"ג המקדיש שדהו בשעת היובל.
ול"ג בשנת היובל דאם כן משמע דמיידי
בשנה עצמה של יובל וזהא פליגי רב ושמואל בזמנת ערכין דף
(הג). מד אמר אינה קדושה כל עיקר וזה אמר קדוש ויוצא:

א"י נמדרין עמה. פירש בקונטרס
להיות נגאלים ע"ד חומר
שעורין אבל לנגאל בשוויין מיהא
קדשי דאין לומר דלא קדשי כלל דא"פ
לא גרע מצור וגם ושוזר דמן ק"פ
המוכר את הבית (ב"ב דף ע"ג ע"ב).
המקדיש שדהו הקדיש כולו ואפילו
זור וגם ושוזר וכל שכן סלעים
ונקעים: **נקדשו באפי נפשיהו.**

פירש בקונטרס להיות נמדרים לפי מה
שיש בהן ולא יעלה מדרון שבהן
לחשבון כי אם בקרקעית הנקעים
וצריש פ' בית כור (ב"ב דף ע"ג ע"ב)
דחי פ"ד נהי דזהא ארעא לא
קדשי כלומר אם אינו רוצה למודרו
עמה לפי שהיא שדה צפני ע"כ
ויכול לפדות כל אחד ואחד צפ"ע
כאלו הקדיש שני שדות שיכול לפדות
זה בלא זה נקדשו באפי נפשיהו
מכל מקום כשיזעה יפדה אותן נקעים
צפני ע"כ לפי ששזון בית זרע חומר
שעורין צ"י שקל כסף ולא נירעה
דמשמע ממוך פירושו להמקדיש שדה
אחד שאין צו נקעים שאין יכול לפדותו
וגאל לחצאין לכן נירעה כפירוש
(דף ע"ג ע"ב) המקדיש שדה אחוזה לוח
וגאל לחצאין לכן נירעה כפירוש
הקונטרס: **א"י הבי אפילו פחות**
מכאן נמי. ק"ק מאי א"פ איכא
הכא דהא אפי' מיידי בלא מלאים
מיס תקשי נמי מסלעים ונראה לר"י
לפרש אי אמרת ששלמא דלא קפדינן
אראוי לזרעה ינחא דפחות נמדרין
עמה א"ל השמא דבעינן ראו
לזרעה פחות מכאן נמי אמאי נמדרין
עמה: **בל תנאי שאינו בתנאי בני**
גדי ובני ראובן אינו תנאי. פ"י
בקונטרס ואפילו לא נקיים התנאי
נתקיימו הדברים הואיל ואין התנאי
כפול כגון הרי זה גיטך אם תמני לי
מתאים זה ולא פירש לכפול ואם לא
תמני לא יהא גט אין כאן תנאי של
מתאים זה כולל ואפ"י לא נתנה לו

המתאים זה הוי גט כמו שהוצרכ לכפול ואם לא
יעברו חלושים ונאחו בתוככם בארץ כנען ש"מ כנען
היתה מתנתו קיימת והיו נוהלין ארץ הגלעד ואפילו לא יעברו
הירדן ואע"פ שאמר אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד
דמשמע הא אם לא יעברו לא לית ליה מכלל הן אתה שומע לאו
וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם
יעברו משמע דאם אמר הכי לא אתה תנאה ומצטנל מעשה דמתנה
דקדמיה ושמעין נמי דבעינן הן קודם ללאו אמר תחלה
אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם מהכא נלמוד דר"מ
צ"ע כפול הן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ר"ח בן גמליאל
אומר נרין הדבר לאומרו שאלמלא כן יש צמטת שאפילו בארץ
כנען לא ינחלו פירש בקונטרס דאתנאי כפול לחודיה פליגי א"ל
לעולם צ"ע תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ'
השוכר את הפועלים (ב"מ דף ע"ג ע"ב). מאן שמעת ליה דאמר צעין
תנאי קודם למעשה ר"י מאיר הוא משמע דרבי מנינא בן גמליאל
פליגי אכולהו לכן נירעה לי דפליגי אכולהו: **נמי שא"ל מלא בן ים במשמע אף בארץ בו.** פ"ש"י שהיו קצין
צ"ע ואין נראה לר"מ אלא דרין שפ"י בארץ צ"ע
כנען לא ינחלו לא מצטנל בארץ גלעד לא ינחלו דיינין שהיה לייס אפי'
תנאי קודם למעשה ר"י מאיר הוא משמע דרבי מנינא בן גמליאל
פליגי אכולהו לכן נירעה לי דפליגי אכולהו: **נמי שא"ל מלא בן ים במשמע אף בארץ בו.** פ"ש"י שהיו קצין
צ"ע ואין נראה לר"מ אלא דרין שפ"י בארץ צ"ע
כנען לא ינחלו לא מצטנל בארץ גלעד לא ינחלו דיינין שהיה לייס אפי'

כח צ"ע בארץ גלעד אם יעברו דשכיל זה נתנה להם אם כן דין הוא שהורע כח' אם לא יעברו אלא אפי' בארץ כנען כנען שהיו
בצביל זה לא נתן להם בארץ כנען אפי' הכי הורע כחם אם לא יעברו ונאחו בתוככם בארץ כנען:
א

בשעת היובל. בזמן שהיוצא נהג שכל שדה אחוזה פדיונו שיהא
מגוירת הכתוב אחת יפה ואחת רעה" אבל בזמן שאין היובל נהג
נפדי בשוויין: **נקעים.** כמין גומות: **נהי דזהא ארעא לא קדשי.**
להיות נמדרים בקרקע שיהא להיות
בשזון: **נקדשו באפי נפשיהו.** להיות
נמדרין לפי מה שיש בהן ולא יעלה
מדרון שלהן בשזון: שדה מה תלמוד
לומר. והוא ליה למכתב ואם מאלחחו
יקדיש א"ש וגו' וכתב ואל סמדה
אחוזו: בענין הוה. כדי זרע חומר
שעורים: לכן. חזי כור: פ"ד.
חזי סאה: דלאו בני זרעה ינעו.
וכתב הכתוב זרע ומידי דלאו בני
זרעה ינעו אינן נפדים בדמים הללו
אלא בשוויה: דומיא דסלעים. שסתם
סלע אין ראוי לזרעה דקשה הוא:
לאגני דארעא מקרו. הנקעים קרוין
אגנות הקרקע שהמים מתמלצין לתוכן
כמו ויש צבאגנות (שמות כד):
שירא דארעא. מן מקום הסלעים אין
להם שם סלעים לעצמן אלא על שם
הקרקע הם נקראים שירא דארעא
הקרקע: **הכא מאי.** גבי קידושי
אשה אם היו צו סלעים ונקעים של
י' טפחים ואין מלאים מים: **לפקדש**
דמינן לה. ונמדרין עמה: **או למכר**
דמינן לה. ואין נמדרין: **מתנאי כל**
טנאי. שאין כפול: **כטנאי בני גדי**
ובני ראובן אינו טנאי. ואע"פ שלל
נתקיים התנאי נתקיימו הדברים כגון
הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתאים
זה ולא פירש לכפול ואם לא תמני לי
זה יהא גט אין כאן תנאי של מתאים
לא כלל ואפ"י לא נתנה הוי גט וכמו
שמצינו שהורץ משה רבינו ע"ה
לכפול ואם לא יעברו חלושים אחתם
ונאחו בתוככם שמע מינה דא"ל לא
כפול היתה מתנתו קיימת ונחלוין ארץ
גלעד אפילו לא יעברו את הירדן
אע"פ שאמר אם יעברו ונתתם לית
לן מכלל הן אתה שומע לאו. וה"ה נמי
דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא
אמר תנו להם אם יעברו משמע דאם
אמר הכי לא אתי תנאה ומצטנל
מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעין נמי
דבעינן הן קודם ללאו דלא אמר
תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם

יעברו ונתתם: **ר"ח אמר.** אמנה כפול לחודיה פליגי למימר דאין
נריך לכפול דמכלל הן אתה שומע לאו זה שפולו משום נרין היתה
הדבר לאומרו מפני דבר אחר שאלמלא כן שפולו יש צמטת
שאם לא יעברו אף בארץ כנען שמעבר הירדן והלאה שהיו קצין
צה מפני מקנה רב שלהן אף צה לא יעלו דהכי הוה שמעין
לה אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד שבצביל כל חלקם הא'
אם לא יעברו יהיו נתקנים ולא יעלו חלק לא כאן כלל לכן
פירש שאם לא יעברו לא יפסידו חלקם כן (ד"ה אתה שומע מכלל
לאו אם אינו מפרש כתוב) ויעלו כאן וכאן על פי הגורל: **גב' שפיר**
קאמר ליה. קושיא היא היכי ליקף ר' מאיר מינה דבעינן כפילה הא'
שפיר קאמר ליה ר' מנינא דכפילה לאו למכפל אתה שלא יעלו ארץ
גלעד כולה דהא מכללא שמעין לה אלא למימר ונאחו בארץ כנען
אפילו אין עוברין למלחמה: **אמר נרין ר' מאיר אי ס"ד.** קרא
לפרושי אתה דאפילו לא יעברו לא יפסידו חלקם ככל ארץ ישראל
ולאו לתנאי כפול אתה להחזיק את התנאי שאם לא יעברו לא תהא
מתנת ארץ גלעד מתנה ואשמעין דמכלל הן אי אתה שומע לאו אם
אינו מפרשו: **לכפול ואם לא יעברו ונאחו בתוככם.** ועל כרחק
הייתי מפרשו שאם לא יעברו ולא יפסידו חלקם ללמדנו:

צריכים והוא שאל מהם מה שהיה צריך. ואע"ז דאמר ר' אדא בפרק מי שחזו [שם ע"ב] מכדי כל תנאי מהיכא גמירין להו מתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחד, רבא ורבא אשי פליגי
בהאי אוקימתא ודמי ליה, כגון הרי"א דפרק המדיר [כתובות ע, א]. דכ"ה תנאי דאפשר לקיימו על ידי שליח, ופרישנא נמי התם שרע"ת רב אשי דמעכשיו ועל מנת (דלעיל מנת) לא צריך חד מתנאי דמתני,
ודע שיה' דעת ה"ה שיהי' לא הביא במשפט התנאי באישות פ"ו [שם] אלא הני ד'. וקאמר רבי מאיר שאם אמר היה את מקודשת לי בפרטה זה או תתני לי כך וכך כעדן יום פלוני או ה"ז גיטך אם תתני לי כך וכך, לא אם כפל
נגאו הרי את מקודשת ומגורשת אצפי' שלא נתנה שהתנאי בטל, ואם בא אחד וקודשה מקודשת לראשון, וה"ה: אם גרע אחד מתני' ר' משפט

צריכים והוא שאל מהם מה שהיה צריך. ואע"ז דאמר ר' אדא בפרק מי שחזו [שם ע"ב] מכדי כל תנאי מהיכא גמירין להו מתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחד, רבא ורבא אשי פליגי
בהאי אוקימתא ודמי ליה, כגון הרי"א דפרק המדיר [כתובות ע, א]. דכ"ה תנאי דאפשר לקיימו על ידי שליח, ופרישנא נמי התם שרע"ת רב אשי דמעכשיו ועל מנת (דלעיל מנת) לא צריך חד מתנאי דמתני,
ודע שיהי' דעת ה"ה שיהי' לא הביא במשפט התנאי באישות פ"ו [שם] אלא הני ד'. וקאמר רבי מאיר שאם אמר היה את מקודשת לי בפרטה זה או תתני לי כך וכך כעדן יום פלוני או ה"ז גיטך אם תתני לי כך וכך, לא אם כפל
נגאו הרי את מקודשת ומגורשת אצפי' שלא נתנה שהתנאי בטל, ואם בא אחד וקודשה מקודשת לראשון, וה"ה: אם גרע אחד מתני' ר' משפט